

EVROPSKÁ KOMISE
EVROPSKÝ ÚŘAD PRO BOJ PROTI PODVODŮM (OLAF)

editelství D Politika
Oddělení D.2 Předcházení podvodům

Identifikace střetu zájmů při zadávání veřejných zakázek týkajících se strukturálních opatření

Praktický průvodce pro vedoucí pracovníky

***vypracovaný skupinou odborníků členských států koordinovanou úřadem OLAF,
oddělením D2 pro předcházení podvodům***

PROHLÁŠENÍ O VYLOUČENÍ ODPOVĚDNOSTI:

Tento dokument je pracovním dokumentem a byl připraven skupinou odborníků z členských států za podpory úřadu OLAF. Má usnadnit provádění operačních programů a podpořit používání osvědčených postupů. Pro členské státy není právně závazný, stanoví však obecné pokyny a doporučení a odráží osvědčené postupy.

Těmito obecnými pokyny nejsou dotčeny vnitrostátní právní předpisy a je třeba je číst a případně upravovat s ohledem na vnitrostátní právní rámec.

Těmito pokyny není dotčen výklad Soudního dvora ani Tribunálu či rozhodnutí Komise.

Shrnutí

Tento průvodce byl vytvořen v rámci nového pracovního postupu, který se opírá o spolupráci a jsou do něj zapojeni odborníci z členských států, úřadu OLAF a generálních ředitelství Komise pověřeni prováděním strukturálních opatření. Má zlepšit kvalitu výstupu ze setkání *ad hoc* Poradního výboru pro koordinaci boje proti podvodům (COCOLAF), a to vypracováním praktické dokumentace, kterou budou moci členské státy a Komise používat jako kritéria, správní nástroje, pokyny a podporu na posílení opatření/strategií pro boj proti podvodům.

Dalším podnětem k vypracování tohoto průvodce byla skutečnost, že legislativní návrhy v oblasti politiky soudržnosti na období let 2014–2020 od členských států vyžadují, aby v souvislosti s řízením strukturálních opatření EU vyvinuly opatření na boj proti podvodům.

Střety zájmů při zadávání veřejných zakázek byly označeny za jedno z témat, na která se upírá zájem členských států. Workshop, do něž se zapojili odborníci z 10 členských států, poukázal na nutnost vypracovat průvodce k identifikaci střetů zájmů a ke zmírnění rizik, že takové situace nastanou. Tento průvodce je výsledkem této společné práce.

Pro vedoucí pracovníky a úředníky řídicích orgánů a veřejných zadavatelů formuluje doporučení k identifikaci a řešení střetů zájmů při zadávání veřejných zakázek, které jsou financovány z rozpočtu EU v rámci strukturálních opatření a programů politiky soudržnosti. Vztahuje se na všechny typy veřejných zakázek bez ohledu na částky, které s nimi souvisejí.

Pro členské státy není závazný, ale snaží se vymezit společný přístup řídicích orgánů a veřejných zadavatelů k řešení střetů zájmů, aniž by jím byly dotčeny vnitrostátní právní předpisy.

Tento průvodce má být užitečným a praktickým nástrojem pro úředníky veřejné správy a soustředí se na hlavní body, které byly vzneseny na workshopu:

1. Definice střetu zájmů
2. Potřeba prohlášení týkajících se střetu zájmů: Doporučuje se vyžadovat od každé osoby, která se účastní zadávacího řízení, aby vyplnila prohlášení o neexistenci střetu zájmů.
3. Postupy a nástroje pro kontrolu prohlášení
4. Seznam varovných signálů, které mohou pomoci určit situace, při nichž dochází ke střetu zájmů.

Tento průvodce uvádí čtyři příklady skutečných případů, které mají pomoci vysvětlit, v čem „střet zájmů“ spočívá, a mají zvýšit povědomí pracovníků o této problematice.

Úvod.....	7
1- Definice	9
2- Prohlášení týkající se střetů zájmů	10
2.1 Základní prvky komplexního rámce pro řešení střetů zájmů při zadávání veřejných zakázek týkajících se strukturálních fondů	10
2.2. Politika týkající se prohlášení o neexistenci střetu zájmů	12
2.3 Prohlášení o neexistenci střetu zájmů.....	15
2.4. Vysvětlení úlohy prohlášení o neexistenci střetu zájmů zaměstnancům.....	16
2.5. Navazující kroky a aktualizace prohlášení o neexistenci střetu zájmů.....	17
3- Kontrola prohlášení o neexistenci střetu zájmů podle jiných zdrojů informací	18
3.1 Kdy?	18
3.2 Jak?	19
3.3 Využití informací od oznamovatelů a ze sdělovacích prostředků	20
3.4 Co je třeba udělat, pokud existuje vážné podezření na střet zájmů?	21
4- Varovné signály	22
4.1. Co jsou varovné signály a jak se používají?	22
4.2. Varovné signály v zadávacím řízení na veřejnou zakázku	22
4.2.1. Příprava a zahájení řízení.....	22
4.2.2. Výzva k předkládání nabídek, hodnocení nabídek a konečné rozhodnutí	24
4.2.3. Výsledky, změny a úpravy veřejných zakázek	25
Příloha 1: Vzor prohlášení o neexistenci střetu zájmů	28
Příloha 2: Příklady.....	30

Úvod

Tento průvodce byl vytvořen v rámci nového pracovního postupu, který se opírá o spolupráci a jsou do něj zapojeni odborníci z členských států, úřadu OLAF a generálních ředitelství Komise pověřeni prováděním strukturálních opatření. Má zajistit výměnu osvědčených postupů a navrhnout praktickou dokumentaci, kterou budou moci členské státy a Komise používat jako správní nástroje, pokyny a podporu na posílení opatření/strategií pro boj proti podvodům.

Ze střetů zájmů se stal opakující se problém, a to zejména při zadávání veřejných zakázek týkajících se strukturálních opatření, jelikož tyto střety mohou způsobit vážné škody ve veřejném rozpočtu a poškodit pověst EU i dotčené země.

Ve spolupráci s členskými státy uspořádal úřad OLAF workshop, do nějž se zapojilo 10 odborníků z 10 členských států, kteří mají praktické zkušenosti se zvládáním takovýchto situací. Na základě svých znalostí vypracovali seznam hlavních bodů, u nichž je nutná výměna osvědčených postupů.

Do tohoto procesu se zapojila také generální ředitelství REGIO, EMPL, MARE a HOME. Práci koordinovalo oddělení úřadu OLAF pro předcházení podvodům (OLAF/D2).

Výsledkem je tento praktický průvodce pro řešení střetů zájmů, který je určen vedoucím pracovníkům zabývajícím se zadáváním veřejných zakázek, jež se týkají strukturálních opatření a programů politiky soudržnosti a jsou financovány EU.

Tento průvodce je určen vedoucím a jiným pracovníkům a) řídicích orgánů a b) přijímajících orgánů, které jsou zadavateli veřejných zakázek. Vztahuje se na všechny operace spolufinancované ze strukturálních fondů nebo Fondu soudržnosti a na všechny typy veřejných zakázek bez ohledu na částky, které s nimi souvisejí. Úroveň požadavků a rozsah ověřování však musejí být stanoveny s ohledem na to, že je třeba nalézt rovnováhu mezi:

nezbytnými kontrolami

hodnotou zakázky

tím, zda se na veřejnou zakázku vztahují předpisy pro zadávání veřejných zakázek, či nikoli, a

zjednodušením a snížením administrativní zátěže příjemců.

Tento praktický průvodce je výsledkem plodné výměny názorů mezi odborníky. Je k dispozici všem členským státům a relevantním zúčastněným stranám např. prostřednictvím platformy SFC2007 pro boj proti podvodům a útvarům Komise prostřednictvím webových stránek úřadu OLAF.

Tento průvodce navazuje na legislativní návrhy v oblasti politiky soudržnosti pro období let 2014–2020, které od členských států vyžadují, aby zavedly účinná a přiměřená opatření na boj proti podvodům, a to s ohledem na všechna zjištěná rizika.

Úřad OLAF by rád poděkoval za příspěvky těmto odborníkům:

Dimitar PETROV MOCHEV	Bulharsko	Komise pro prevenci a odhalování střetů zájmů
Daša MUSULIN	Chorvatsko	Ministerstvo pro regionální rozvoj a fondy EU / ředitelství pro řízení operačních programů
Jan LATA	Česká republika	Nejvyšší státní zastupitelství / odbor trestního řízení
Brian NIELSEN	Dánsko	Dánský obchodní úřad
László VELIKOVSKY	Maďarsko	Národní rozvojová agentura
Antoine DALLI	Malta	Oddělení vnitřního auditu a vyšetřování, úřad vlády, úřad předsedy vlády
Jacek HORODKO	Polsko	Oddělení pro kontrolu a nesrovnalosti, oddělení pro podporu programů infrastruktury, ministerstvo pro regionální rozvoj
Małgorzata KACZANOWSKA	Polsko	Odbor pro systémy a způsobilost, oddělení pro podporu programů infrastruktury, ministerstvo pro regionální rozvoj
Anca ZAMFIR	Rumunsko	Oddělení právních věcí, boj proti podvodům (DLAF)
Erika GAJDOŠÍKOVÁ	Slovenská republika	Sekce pro kontrolu a boj proti korupci, Úřad vlády Slovenské republiky
Andrew STEWART	Spojené království	Ředitelství pro programy EU, místní růst, oddělení pro podniky, inovaci a dovednosti (BIS)

Tento dokument dne 12. listopadu 2013 potvrdila skupina pro předcházení podvodů při výboru COCOLAF.

1- Definice

Pojem střetu zájmů není v Evropské unii harmonizován. Některé členské státy (např. Rumunsko) uvádějí definice v trestním právu, jiné státy (např. Francie a Spojené království) nikoli. To však neznamená, že tyto státy nemají k dispozici trestní obvinění, aby se s touto otázkou vypořádaly. Například Spojené království disponuje právními předpisy pro řešení této záležitosti, střet zájmů má však formu trestného činu označovaného jako "zneužití pravomoci při výkonu veřejné funkce", který může zahrnovat více než jen střet zájmů a lze jej vynutit, pokud by střet zájmů vedl ke korupci.

Definici navrhla také Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD)¹:

Při „střetu zájmů“ dochází ke střetu mezi úkoly ve veřejném zájmu a soukromými zájmy státních úředníků, při němž má státní úředník soukromé zájmy, které by mohly nepatřičně ovlivnit výkon jeho úředních úkolů a povinností.

Právní předpisy Evropské unie definují tento pojem pro účely provádění souhrnného rozpočtu EU.

Definice se vztahuje na všechny druhy veřejných zakázek financovaných z fondů EU na strukturální opatření a politiku soudržnosti bez ohledu na to, jaká částka je s nimi spjata.

Ustanovení čl. 57 odst. 2 finančního nařízení o souhrnném rozpočtu Evropské unie (nařízení č. 966/2012) uvádí definici střetu zájmů pro účely vynakládání prostředků z rozpočtu EU a řízení tohoto rozpočtu. Stanoví:

„1. Účastníci finančních operací a jiné osoby podílející se na plnění rozpočtu a na jeho správě, včetně přípravy na tuto činnost, na auditu nebo na kontrole se zdrží jakéhokoli jednání, jež by mohlo uvést jejich zájmy do střetu se zájmy Unie.

(...)

2. Pro účely odstavce 1 ke střetu zájmů dochází, je-li z rodinných důvodů, z důvodů citových vazeb, z důvodů politické nebo národní spřízněnosti, z důvodů hospodářského zájmu nebo z důvodů jiného společného zájmu s příjemcem finančních prostředků ohrožen nestranný a objektivní výkon funkcí účastníka finančních operací nebo jiné osoby podle odstavce 1.“

Střet zájmů není totéž co korupce. Korupce zpravidla vyžaduje dohodu alespoň mezi dvěma partnery a určitý úplatek/platbu/výhodu. Ke střetu zájmů dochází v případě, kdy

¹ Viz „Řešení střetu zájmů ve veřejné službě“, POKYNY OECD A ZKUŠENOSTI JEDNOTLIVÝCH ZEMÍ, s. 24–25, <http://www.oecd.org/corruption/ethics/48994419.pdf>. OECD rozlišuje tři druhy střetu zájmů:

Při **skutečném** střetu zájmů dochází ke střetu mezi úkoly ve veřejném zájmu a soukromými zájmy státního úředníka, při němž má státní úředník soukromé zájmy, které by mohly nepatřičně ovlivnit výkon jeho úředních úkolů a povinností.

O **zdánlivém** střetu zájmů hovoříme tehdy, pokud se zdá, že by soukromé zájmy státního úředníka mohly nepatřičně ovlivnit výkon jeho úředních úkolů a povinností, ale ve skutečnosti tomu tak není.

Potenciálním střetem zájmů je situace, kdy státní úředník má soukromé zájmy, které jsou takové povahy, že pokud by se měl v budoucnosti podílet na plnění příslušných úředních povinností (tj. povinností v konfliktu s jeho soukromými zájmy), vznikl by střet zájmů.

určitá osoba může mít příležitost upřednostnit své soukromé zájmy před služebními povinnostmi.

Střet zájmů při zadávání veřejné zakázky, který není řádně vyřešen, může ovlivnit správnost postupů. Rovněž vede k porušení zásad transparentnosti, rovného zacházení a/nebo zákazu diskriminace, které je třeba při veřejné zakázce dodržovat, jak stanoví článek 102 finančního nařízení².

Příklady

Manželka úředníka, který je u veřejného zadavatele pověřen sledováním nabídkového řízení, pracuje pro jednoho z účastníků.

Osoba vlastní akcie společnosti. Tato společnost se zúčastní nabídkového řízení, pro které je tato osoba jmenována do hodnotícího výboru.

Vedoucí pracovník veřejného zadavatele strávil týdenní dovolenou s výkonným ředitelem firmy, která se účastní nabídkového řízení zahájeného zadavatelem.

Úředník veřejného zadavatele a výkonný ředitel jedné z firem, které se účastní nabídkového řízení, mají určité povinnosti ve stejné politické straně.

Řídící orgány by měly dohlížet na způsob, jímž příjemci zadávají veřejné zakázky, aby se zaručilo, že zadávání probíhá hladce a spravedlivě. (Pozn.: odkazy na řídicí orgán v tomto dokumentu se rozumí odkaz na řídicí orgán či jakýkoli zprostředkující subjekt, na nějž řídicí orgán přenesl své úkoly). Příjemci musejí všem účastníkům nabídkového řízení zaručit transparentnost a spravedlivé zacházení. Pokud řídicí orgány zjistí, že došlo k odchýlení od běžného postupu, by měly reagovat rychle a provést relevantní kontroly. To neznamená, že došlo ke střetu zájmů, ale pouze že je nutné objasnit situaci a přijmout vhodná opatření.

2- Prohlášení týkající se střetů zájmů

2.1 Základní prvky komplexního rámce pro řešení střetů zájmů při zadávání veřejných zakázek týkajících se strukturálních fondů

Situace, při nichž dochází ke střetu zájmů, mohou vést k tomu, že hospodářské subjekty ztratí důvěru v postupy zadávání veřejných zakázek týkajících se strukturálních opatření a že poctivé subjekty ztratí o účast v takovém řízení zájem.

Proto se řídicím orgánům doporučuje, aby zavedly politiku týkající se střetů zájmů, a tím mírnily rizika a řešily případy potenciálního střetu zájmů.

² Viz zejména rozsudky Soudního dvora EU ve věcech T-277/97 ze dne 15. června 1999 a C-315/99 ze dne 10. července 2001, Ismeri Europa Srl, T-160/03 ze dne 17. března 2005, AFCon Management Consultants, Mc Mullin, O'Grady.

Taková politika by se měla zaměřit na prevenci, odhalování a řízení střetů zájmů a na sankce za tyto střety. Měla by být zavedena v každém subjektu, který je součástí řídicího a kontrolního systému operačního programu, a měla by být doporučena příjemcům, kteří zadávají veřejné zakázky, a to bez ohledu na jejich právní formu.

Politika by měla zohledňovat právní ustanovení dotčeného členského státu a rovněž pokyny a osvědčené postupy zmíněné v tomto dokumentu.

Řídicím orgánům se doporučuje, aby zajistily, že v operačních programech, za které odpovídají, je zavedena politika týkající se střetů zájmů, a to zejména s ohledem na závazky stanovené v čl. 114 odst. 4 písm. c) [nového obecného nařízení]³.

Politický dokument o střetech zájmů při zadávání veřejných zakázek by se měl zaměřit na řadu otázek. Měl by

se zabývat celým zadávacím procesem a následným řízením zadaných zakázek,

splňovat požadavky vnitrostátních právních předpisů o veřejných zakázkách a směrnic EU o zadávání veřejných zakázek,

obsahovat zvláštní kapitolu věnovanou prohlášením o neexistenci střetu zájmů,

obsahovat zmínku o darech a pohostinnosti, které lze rovněž považovat za podněty ke střetu zájmů. Může k nim dojít během zadávacího řízení, před ním nebo po něm a během řízení zadaných zakázek nebo dalších zadávacích řízení,

zaručit, že daný subjekt vede záznamy o všech střetech, k nimž došlo, aby bylo zdokumentováno, jak byly řešeny a jaká vhodná opatření byla přijata. Politika vedení záznamů umožní, aby byl při budoucích střetech k dispozici referenční bod,

obsahovat odkaz na sankce vyplývající z neoznámení střetu zájmů. Sankce musejí být přiměřené a musejí odrazovat o porušování pravidel,

obsahovat přílohu s běžnými příklady takovýchto střetů,

řešit situace, kdy určitý pracovník odejde z organizace ve veřejném sektoru, např. z funkce ve vládě či místní správě (tzv. situace „otočných dveří“): je povinností neodhalovat důvěrné informace, k nimž měli pracovníci přístup na základě svého povolání. Tito pracovníci nesmějí těžit z žádného následného střetu zájmů, k němuž by mohlo dojít poté, co ukončí pracovní poměr.

Politický dokument o střetech zájmů musí být jedním ze základních dokumentů, který pracovníci obdrží, ať při vstupu do organizace, při nástupu na pozici, s níž je spojeno zadávání zakázek na služby, zboží či práci v této organizaci, nebo na pozici, s níž je spojeno řízení takových zakázek nebo rámcových zakázek.

³ Pokud jde o finanční řízení a kontrolu operačního programu, řídicí orgán: (...) zavádí účinná a přiměřená opatření proti podvodům s přihlédnutím ke zjištěným rizikům. Samostatné pokyny pro celkové provádění tohoto článku stanoví Komise.

Příklad ze Spojeného království

Je zaveden obecný kodex chování úředníků, který se odráží v decentralizovaných správních orgánech, které mají obdobné kodexy pro své úředníky.

Tento kodex vyžaduje standardní chování a popisuje způsob, jímž by se podle očekávání měli chovat úředníci, kteří zadávají veřejné zakázky. Vztahuje se na všechny aspekty práce úředníka – většina z nich vždy souvisí s jednáním s veřejností a penězi nebo se týká oblastí, kde je důležité se všemi stranami zacházet spravedlivě.

Všechna ministerstva tento kodex doporučují všem svým zaměstnancům, ačkoli nikdo ve skutečnosti nepodepisuje závazek, že bude podmínky kodexu dodržovat. Kodex je však považován za součást smluvního vztahu mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem.

Hlavní etické požadavky, které se týkají upřímnosti, integrity a nestrannosti, se přirozeně vztahují také na zadávání zakázek, je však pochopitelné, že od osob, které se přímo podílejí na zadávání veřejných zakázek, se vyžaduje zvláštní prohlášení či závazek.

2.2. Politika týkající se prohlášení o neexistenci střetu zájmů

Řídící orgány by měly od zadavatele vyžadovat, aby v rámci zadávacích řízení na veřejné zakázky zavedl postup týkající se prohlášení o neexistenci střetu zájmů. Měly by zadavateli poskytnout pokyny k postupu týkajícímu se takového prohlášení.

Tyto pokyny by měly jasně vymezovat tyto body.

1. Kdo odpovídá za podání a podpis prohlášení?

Každá osoba, která se v některé fázi zapojí do zadávacího řízení na veřejnou zakázku (příprava, vypracování, provádění či ukončení), by měla podepsat prohlášení a předat je osobě odpovědné za zadávací řízení.

Tato povinnost by se měla týkat alespoň těchto osob:

- vedoucího pracovníka zadávajícího orgánu a každé osoby, na kterou přenesl své povinnosti,
- členů správní rady,
- pracovníků, kteří se podílejí na přípravě/navržení dokumentace k nabídkovému řízení,
- členů hodnotícího výboru,
- odborníků, kteří provádějí úkony související s přípravou dokumentace k nabídkovému řízení a/nebo hodnocením nabídek.

2. Jaké okolnosti lze považovat za skutečný, potenciální nebo zdánlivý střet zájmů?

Popis okolností by měl vycházet z definice uvedené v článku 57 finančního nařízení, měl by však také zohledňovat platné vnitrostátní právní předpisy. Došlo-li již dříve k případům střetu zájmů nebo ke konkrétním obtížím, které souvisely s kulturními národními aspekty, měly by být tyto případy a obtíže důkladně objasněny a doloženy příklady.

3. V jaké fázi zadávacího řízení je třeba prohlášení podat?

Podání prohlášení o neexistenci střetu zájmů je třeba zvážit v každé fázi zadávacího řízení (tedy během přípravy, hodnocení, sledování a ukončení).

Vedoucí pracovník odpovědný za zadávací řízení by měl nést odpovědnost za to, že každou osobu, která se zapojí do zadávacího řízení, požádá, aby předložila prohlášení o neexistenci střetu zájmů, a za shromáždění těchto prohlášení.

Vedoucí pracovník by měl zaručit, že si je daná osoba patřičně vědoma skutečnosti, že pokud jde o střet zájmů, musí neprodleně oznámit každou změnu situace. Prohlášení lze kdykoli, kdy je to potřeba, vypracovat libovolně nebo za využití šablony.

4. Jak zkontrolovat prohlášení o neexistenci střetu zájmů?

Politika by měla vymezit pravidla pro kontrolu prohlášení pracovníků o neexistenci střetu zájmů (např. bývalé zaměstnání, rodinný stav) a prohlášení externích odborníků o neexistenci střetu zájmů.

Měla by obsahovat určité pokyny, pokud jde o osobu odpovědnou za provádění kontrol, metodu, která se má použít, a načasování kontrol.

Zadávacím orgánům by měly být poskytnuty pokyny k okolnostem, při nichž nejsou střety zájmů zcela zřetelné (např. bývalé zaměstnání v partnerských společnostech účastníka v nabídkovém řízení).

5. Jak zkontrolovat prohlášení o neexistenci střetu zájmů?

Instituce by měla navrhnout postupy pro uchovávání a sledování prohlášení o neexistenci střetu zájmů, např. zvláštní rejstřík nebo systémový nástroj pro správu informací pro každé zadávací řízení. Měla by být určena osoba, která není do zadávacího řízení přímo zapojena, aby sledovala postup týkající se prohlášení a zaručila, že jsou vedeny aktuální záznamy.

6. Jaké sankce se uplatní v případě, že osoba nezveřejní situaci, při níž dochází ke střetu zájmů?

Politika by měla odkazovat na sankce v relevantních vnitrostátních právních předpisech – správní a/nebo trestní sankce za nezveřejnění střetu zájmů nebo za nepravdivé prohlášení. Měl by být vymezen jasný rozdíl mezi případy, které se týkají pracovníků, a případy, které se týkají externích odborníků nebo partnerů.

Chování pracovníků by měl upravovat etický kodex. Tento kodex by měl obsahovat definici střetu zájmů a relevantní sankce. Měla by být stanovena disciplinární opatření. Tato opatření mohou sahát od písemného oznámení po varování nebo pokuty, a dokonce po degradaci či propuštění. V každém případě musejí být v souladu s vnitrostátními právními předpisy.

Vnitřní pokyny by se měly vztahovat na případy pochybení externích odborníků a měly by vymezovat opatření, která je třeba přijmout, a sankce, které je třeba uplatnit. Smlouvy podepsané s takovými odborníky by měly obsahovat doložky o sankcích za pochybení. Sankce mohou sahát od předčasného ukončení smlouvy po vyloučení z účasti v zadávacím řízení na dobu několika let (např. pět až deset let).

7. Jaká opatření je třeba přijmout, je-li zjištěno riziko střetu zájmů nebo je-li oznámen/zjištěn střet zájmů před zadávacím řízením nebo při něm?

S výhradou příslušných vnitrostátních právních předpisů je třeba přijmout patřičná opatření na ochranu zadávacího řízení na veřejnou zakázku. Měly by být zváženy následující kroky, a to v závislosti na tom, zda bylo předloženo prohlášení o neexistenci střetu zájmů, či nikoli, na povaze střetu zájmů a na fázi zadávacího řízení:

- ve vhodném případě diskuse o daných skutečnostech s dotčenou osobu, aby se situace objasnila,
- vyloučení dotčené osoby ze zadávacího řízení na veřejnou zakázku bez ohledu na to, zda je o zaměstnance nebo externího odborníka,
- změna rozdělení úkolů a povinností mezi zaměstnance,
- zrušení zadávacího řízení.

Vyloučení zaměstnance/odborníka ze zadávacího řízení by mělo být zváženo nejen v případě, že došlo ke skutečnému střetu zájmů, ale pokaždé, když vyvstanou pochybnosti o jeho nezájmovosti.

Ve zcela výjimečných případech nemusí být možné úředníka či odborníka vyloučit kvůli nedostatku zdrojů či specializovaných odborníků v určitých oblastech. V takovém případě by měl zadavatel zaručit, že je jeho rozhodnutí zcela transparentní, měl by určit přesné meze vstupu zaměstnance/odborníka a zaručit, že je konečné rozhodnutí založeno na transparentních a spravedlivých důkazech.

Politika by rovněž měla od zaměstnanců vyžadovat, aby v případě, že dojde ke střetu zájmů, uvědomili příslušné orgány.

Všechna opatření přijatá v reakci na situaci, při níž došlo ke střetu zájmů během určitého zadávacího řízení na veřejnou zakázku, by měla být zdokumentována.

Příklad ze Slovenské republiky

Prohlášení členů výběrové komise v zadávacím řízení – upraveno zákonem o veřejných zakázkách (§ 40).

Členem komise nemůže být osoba, která je nebo v roce před jmenováním členem komise byla:

- a) účastníkem nabídkového řízení jako fyzická osoba;

- b) statutárním orgánem účastníka, který je právnickou osobou, nebo členem statutárního orgánu nebo členem kontrolního orgánu či jiného orgánu účastníka;
- c) partnerem právnické osoby nebo členem právnické osoby, která je účastníkem nebo tichým společníkem účastníka;
- d) zaměstnancem účastníka nebo zaměstnancem zájmového uskupení podnikatele, jehož je účastník členem;
- e) zaměstnancem Úřadu pro veřejné zakázky, s výjimkou zakázek udělovaných výhradně pro potřeby tohoto úřadu.

Členem komise nesmí být

a) osoba blízká osobám uvedeným v písmenech a) až d), a

b) osoba, u níž mohou panovat pochybnosti ohledně nestrannosti ve vztahu k účastníku či kandidátovi, a to zejména pokud se tato osoba podílela na přípravě dokumentace v daném zadávacím řízení na straně kandidáta či účastníka nebo jí může v souvislosti s výsledkem zadávacího řízení plynout výhoda či vzniknout škoda.

Pro prozkoumání seznamu účastníků nabídkového řízení musí člen komise předložit zadavateli nebo zadávajícímu orgánu čestné prohlášení, v němž potvrdí, že podle tohoto zákona nevznikly žádné okolnosti, které mu brání v tom, aby se stal členem komise, nebo zadavatele či zadávající orgán informuje o tom, že vznikly určité okolnosti podle tohoto zákona, které mu brání v tom, aby se stal členem komise.

Nastanou-li během zadávacího řízení na veřejnou zakázku určité okolnosti, které členu komise brání v tom, aby byl členem komise, musí o tom člen komise bez zbytečného prodlení uvědomit zadavatele nebo zadávající orgán.

2.3 Prohlášení o neexistenci střetu zájmů

Důrazně se doporučuje, aby byla každá osoba bezprostředně poté, co se zapojí do řízení, požádána o podpis prohlášení o **neexistenci** střetu zájmů. Tuto povinnost je třeba splnit ihned, aby bylo chráněno řízení i osoba samotná. Lidé jsou – teoreticky – ochotnější ohlásit střet zájmů, pokud si jsou vědomi povinností ohledně podpisu prohlášení o neexistenci střetu zájmů.

Prohlášení o existenci střetu zájmů by z povahy věci bylo dobrovolné, což by mohlo být velmi nespolehlivé. V pozdější fázi, pokud by došlo k podvodnému jednání, bylo by obtížnější prokázat jeho záměrnost.

Následující odstavce se proto týkají pouze prohlášení o neexistenci střetu zájmů.

Prohlášení o neexistenci střetu zájmů by mělo obsahovat definici střetu zájmů, jak je vymezena ve finančním nařízení, a všechny požadavky všech kodexů chování nebo etických kodexů, které se vztahují na řízení a týkají se střetu zájmů.

Prohlášení by mělo obsahovat:

- a) jasný odkaz na dotčené zadávací řízení;
- b) celé jméno signatáře, datum jeho narození, pozici v organizaci a funkci v zadávacím řízení na veřejnou zakázku;

c) datum podpisu.

Prohlášení by mělo signatáři umožnit, aby oficiálně prohlásil:

- zda si je vědom, že se ocitl ve zdánlivém/potenciálním/skutečném střetu zájmů v souvislosti se zadávacím řízením, o které se jedná,
- zda existují okolnosti, kvůli nimž by se mohl v blízké budoucnosti dostat do zdánlivého/potenciálního/skutečného střetu zájmů, a
- že se zavazuje, že ihned ohlásí jakýkoli potenciální střet zájmů v případě, že nastane okolnost, která by mohla vést k takovému závěru.

Prohlášení by mělo obsahovat odkaz na disciplinární/správní/trestní sankce udělované za nepravdivé prohlášení.

Může také obsahovat závazek ohledně důvěrnosti, je-li pravděpodobné, že daná osoba bude v průběhu zadávacího řízení zacházet s důvěrnými údaji obchodní povahy o účastníkovi výběrového/nabídkového řízení.

K prohlášení by měla být připojena vysvětlující poznámka, která by signatáři poskytla jasné a spolehlivé pokyny k:

- politice organizace včetně účelu prohlášení,
- právním požadavkům právních předpisů včetně objasnění určitých otázek vyplývajících z definice: rodinný, citový život atd. (např. vztahy, které zakládají rodinnou příslušnost, se mohou v různých členských státech lišit, a tuto skutečnost je třeba vymezit v kulturním kontextu (např. 2. nebo 3. stupeň)),
- kodexu chování upravujícímu řešení střetů zájmů v organizaci,
- důsledkům nezveřejnění střetu zájmů,
- postupu pro případ změny situace, a zejména informování o tom, kdy, jak a komu je třeba ohlásit vzniklý střet zájmů.

Poznámka by měla uvádět několik příkladů situací, při nichž dochází ke střetům zájmů.

Vzor prohlášení je vymezen v příloze 1. Vychází ze vzoru používaného Evropskou komisí, může však být nutné jej změnit, aby vyhovoval požadavkům jednotlivých států⁴.

2.4. Vysvětlení úlohy prohlášení o neexistenci střetu zájmů zaměstnancům

Zaměstnancům by mělo být jasné vysvětleno, že prohlášení o neexistenci střetu zájmů je nástrojem, který má zabránit střetu zájmů a zároveň:

- zvýšit povědomí zaměstnanců o riziku střetu zájmů,
- poukázat na rizikové oblasti, které je třeba zvážit v rámci kontroly řízení,

⁴ Informacemi v tomto praktickém průvodci nejsou dotčeny vnitrostátní právní předpisy a je třeba je považovat za pokyny a osvědčené postupy.

- chránit zaměstnance před tím, aby v pozdější fázi byli obviněni z toho, že neohlásili střet zájmů,
- chránit zadávací řízení a spolufinancovaný projekt před nesrovnalostmi, a tím chránit také finanční zájmy EU a členských států.

Je nanejvýš důležité, aby si všichni zaměstnanci řídicích orgánů a příjemců, kteří organizují zadávací řízení, byli vědomi možných a potenciálních situací, při nichž dochází ke střetu zájmů, a také jejich důsledků, aby věděli, jak v takových případech jednat a jaké jsou potenciální sankce.

Vznik střetu zájmů nemusí být sám o sobě nelegální. Je však nezákonné účastnit se řízení a zároveň si být vědom střetu zájmů. Proto je důležité zveřejnit jakýkoli potenciální střet zájmů předtím, než dojde k účasti v zadávacím řízení, a přijmout vhodná preventivní opatření.

Obecné školicí materiály pro zaměstnance nebo speciální moduly školení on-line by měly obsahovat zvláštní kapitolu o této problematice. Měly by se zabývat střety zájmů obecně, jelikož k nim může docházet také v jiných oblastech, např. při náboru zaměstnanců. Tato kapitola by také měla zaměstnancům vysvětlit úlohu prohlášení o neexistenci střetu zájmů.

Pomocí soustavného školení by bylo udržováno a zvyšováno povědomí, a zaměstnanci by si tudíž byli soustavně vědomi možných nových situací, při nichž dochází ke střetům zájmů. Vedení by nicméně mělo zřídit specifické a účinné mechanismy pro sledování a odhalování případů, při nichž jsou porušována pravidla v oblasti střetu zájmů, a mělo by odpovídajícím způsobem uplatňovat sankce. Vedení musí vytvořit jasný řetězec odpovědnosti a účinné kontrolní mechanismy.

2.5. Navazující kroky a aktualizace prohlášení o neexistenci střetu zájmů

Střety zájmů se postupem času mění. Mohlo by se například stát, že na počátku zadávacího řízení se žádný z úředníků odpovědných za zadávací řízení nenacházel ve střetu zájmů, ať skutečném, potenciálním či zdánlivém. Během řízení se však okolnosti změní a některý úředník nebo příslušník jeho rodiny se například stane zaměstnancem jednoho z potenciálních účastníků. Jelikož se situace změnila, je velmi důležité, aby byly učiněny odpovídající kroky v návaznosti na prohlášení o neexistenci střetu zájmů a aby bylo toto prohlášení aktualizováno.

Pokud zaměstnanec získá během řízení nové informace (např. o hospodářských subjektech, které jsou v nabídce navrženy jako subdodavatelé) nebo pokud dojde ke změně okolností (např. vstup do právního nebo faktického vztahu, který na počátku řízení neexistoval), musí zdánlivý/potenciální/skutečný střet zájmů ihned ohlásit svému nadřízenému. Lze použít vzor, není to však nutné. Zaměstnanec musí být vyloučen z dalšího řízení a – je-li to nutné a možné – je nezbytné zopakovat všechny relevantní fáze řízení, jichž se zúčastnil.

Organizaci se naléhavě doporučuje, aby pro relevantní zadávací řízení vedla rejstřík prohlášení o neexistenci střetu zájmů.

3- Kontrola prohlášení o neexistenci střetu zájmů podle jiných zdrojů informací

Prohlášení o neexistenci střetu zájmů je třeba kontrolovat. Prohlášení může u zadavatele vzbudit mylný dojem jistoty a u osoby, která jej předložila, falešný pocit uvolnění. Je důležité, aby lidé věděli, že jejich prohlášení mohou být kontrolována, neboť tato kontrola by měla mít odrazující účinek.

Provádění kontrol bude záviset na kapacitě a zdrojích řídicího orgánu a/nebo zadavatele. Kontroly by měly být přiměřené, měly by se snažit nastolit rovnováhu mezi potřebou kontroly a zároveň toho, aby věci byly jednoduché a aby se snížila administrativní zátěž příjemců, a měly by zohledňovat hodnotu zakázky a to, zda se na ni vztahují pravidla pro zadávání veřejných zakázek, či nikoli.

3.1 Kdy?

Střety zájmů mohou při zadávacím řízení ovlivnit **kteřoukoli fázi rozhodování**.

Zadavatel by měl zvážit provedení dvou typů **kontrol**:

- v zájmu předcházení: odhalit zdánlivé/potenciální/skutečné střety zájmů,
- v zájmu udělení sankce / provedení nápravného opatření: odhalit střety zájmů, udělit sankce dotčeným osobám a napravit škodu způsobenou střetem zájmů.

Z těchto důvodů je třeba, aby zadavatel zřídil vnitřní mechanismy, jejichž pomocí bude možné **soustavně a pravidelně** posuzovat situace, v nichž se nacházejí zaměstnanci, kteří se podílejí na rozhodování. Měl by zavést **vnitřní mechanismy**, např.:

- pravidelné vyplňování dotazníků, aby bylo možno posoudit, zda si zaměstnanci dávají pozor na situace, při nichž dochází ke zdánlivému/potenciálnímu/skutečnému střetu zájmů, a dokážou takové situace identifikovat, s cílem zvyšovat povědomí a zaručit, že je systém „čistý“;
- kontrolní seznamy pro úředníky podílející se na rozhodování, které musejí tito úředníci před rozhodnutím vyplnit; tyto seznamy jim umožní lépe posoudit každou situaci, při níž dochází ke zdánlivému/potenciálnímu/skutečnému střetu zájmů.

Tyto mechanismy by měly být doplněny **mechanismy „ex post“**, aby bylo možno kontrolovat, zda ke střetům zájmů skutečně došlo.

Mechanismy ex post by se měly zaměřit na prohlášení o neexistenci střetu zájmů a tato prohlášení by měla být přezkoumána s ohledem na další informace:

- vnější informace (tj. informace o potenciálním střetu zájmů poskytnuté vnějšími stranami, které nemají žádnou vazbu na situaci, při které daný střet zájmů vznikl),

- kontroly prováděné za určitých situací, při nichž existuje vysoké riziko střetu zájmů, na základě vnitřní analýzy rizik nebo varovných signálů (viz oddíl 4),
- namátkové kontroly.

3.2 Jak?

Při určování osob, u nichž by mohlo dojít ke střetu zájmů, je třeba zvážit tyto kategorie:

- zaměstnanci veřejného zadavatele, zaměstnanci poskytovatelů služeb v oblasti zadávání zakázek a jiných poskytovatelů služeb, kteří se přímo podílejí na provádění zadávacího řízení,
- předseda veřejného zadavatele nebo člen rozhodujících orgánů zadavatele, který, aniž by se nutně musel přímo podílet na zadávacím řízení, může nicméně ovlivnit výsledek.

Typy kontrol **ex post** zaměřených na situace, při nichž dochází ke střetu zájmů, mohou spočívat v:

➤ kontrolách prováděných řídicím orgánem/platební agenturou:

- standardní/pravidelné kontroly prováděné při zkoumání žádosti příjemce o platbu (která rovněž obsahuje důkazy o zadávacím řízení na veřejnou zakázku), a to prostřednictvím kontrolních seznamů (které by měly uvádět výčet všech situací, při nichž dochází ke střetu zájmů, jež jsou zmíněny v právních předpisech EU a vnitrostátních právních předpisech),
- zvláštní kontroly prováděné na základě vnějších informací o potenciálním střetu zájmů či varovných signálů,
- zvláštní kontroly prováděné na základě zvláštních informací nebo prvků zjištěných v průběhu jiných namátkových/nepřímých kontrol,
- plánované kontroly zahrnuté v ročním kontrolním programu, který je založen na analýze rizik,
- namátkové kontroly.

Posuzování rizik pomocí nástroje ARACHNE

Řídicí orgány by měly zvážit využití nástroje ARACHNE, což je zvláštní nástroj pro shromažďování údajů, který nabízí Komise pro označování projektů, u nichž by mohlo existovat riziko střetu zájmů. ARACHNE je nástroj pro hodnocení rizik, který může zvýšit efektivitu výběru projektů a řízení kontrol a dále posílit identifikaci, předcházení a odhalování podvodů.

➤ kontrolách prováděných interními kontrolními pracovníky příjemce

- zvláštní kontroly na základě vnějších informací,
- zvláštní kontroly na základě úředních zpráv v důsledku jiných náhodných/nepřímých kontrol,

- o plánované kontroly zahrnuté v ročním kontrolním programu, který je založen na analýze rizik, a namátkové kontroly.

Kromě kontrol uvedených v kontrolních seznamech by se měly provádět další kontroly, které by měly vycházet z **prohlášení úředníků o neexistenci střetu zájmů a měly by zohledňovat údaje a informace od/z:**

- *organizace samé*: porovnání osobních údajů,

- *jiných organizací*: porovnání informací získaných z vnitrostátní databáze totožností osob, databází hospodářských subjektů (např. rejstříky společností), databáze daňové správy atd.

Aniž jsou dotčeny vnitrostátní právní předpisy, mohou být uzavírány protokoly o spolupráci jednotlivých institucí s cílem získat přístup k dalším informacím.

- *otevřených zdrojů údajů* (včetně ověření spolehlivosti pomocí internetu), které mohou poskytnout informace o konexích státních úředníků a o osobních okolnostech, které by mohly být podnětem ke střetu zájmů nebo by mohly na takový střet poukazovat.

Příklady zdrojů informací

- obchodní rejstříky,
- internetová databáze s informacemi o vztazích mezi jednotlivými společnostmi a jejich zákonnými zástupci a výkonnými řediteli,
- interní databáze, v níž jsou shromažďovány informace o příjemcích nevratných finančních příspěvků a dodavatelích (ITMS nebo jednorázová databáze zřízená pro konkrétní účely),
- informace zveřejněné v médiích.

Každý vedoucí pracovník, který čelí situaci potenciálního střetu zájmů, jenž se týká některého ze zaměstnanců, by měl ve vhodných případech upřednostnit „měkký“ přístup, tzn. s dotčenou osobou o problému otevřeně diskutovat. Účelem této diskuse je zjistit, zda hrozí střet zájmů, který by zkomplikoval řízení a/nebo situaci daného úředníka. Pokud ano, vedoucí pracovník musí rozhodnout o tom, jaká opatření jsou nejvhodnější k ochraně jak zájmů organizace, tak zájmů úředníka.

Pokud vedoucí pracovník shromáždil dostatečné důkazy o tom, že daný úředník záměrně zneužil úřední moc, může o případě podat zprávu přímo relevantním orgánům a přijmout vhodné kroky k ochraně zadávacího řízení na veřejnou zakázku (další kroky viz oddíl 3.4).

3.3 Využití informací od oznamovatelů a ze sdělovacích prostředků

Oznamovatelé a sdělovací prostředky citlivě vnímají existenci osobních vazeb mezi různými subjekty zapojenými do zadávacího řízení na veřejnou zakázku a mohou poskytovat konzistentní informace o situacích, které by mohly ovlivnit rozhodování zadavatele.

Informace od oznamovatelů a sdělovacích prostředků samy o sobě nepředstavují důkazy. Pokud orgány (zejména řídicí orgány či řídicí/kontrolní subjekty zadavatelů) obdrží tento druh informací, měly by neprodleně využít prostředky, které mají k dispozici, aby ověřily, zda lze informace potvrdit a zda by mohly mít dopad na řízení. Měly by využívat všechny zdroje údajů, které mají k dispozici, aby ověřily správnost informací.

V závislosti na tom, jak je situace vážná, mohou neprodleně informovat soudní či jiné příslušné orgány.

Z hlediska vyšetřování by informace od oznamovatelů a ze sdělovacích prostředků měly být považovány za **zdroje oznámení** pro účely zahájení interních/externích kontrol.

Aby mohli oznamovatelé a sdělovací prostředky snadněji informovat orgány o potenciálním střetu zájmů, řídicí orgány či jiné příslušné orgány by měly zřídit či používat bezplatné telefonní či internetové systémy či jiné kanály pro oznamování podvodů.

3.4 Co je třeba udělat, pokud existuje vážné podezření na střet zájmů?

Orgány mohou mít pravomoc provádět správní kontroly či vyšetřování. Pokud takovou pravomoc nemají, musejí informace neprodleně zaslat vhodným orgánům.

Pokud kontroly dané informace nepotvrdí, orgán může případ uzavřít, ale může informace porovnat s jinými údaji a provést analýzu rizik, aby vymezil citlivé oblasti.

Pokud výsledky kontrol potvrdí původní informace a střet zájmů má správní povahu, může orgán v souladu s vnitrostátními právními předpisy:

- přijmout disciplinární nebo správní opatření/sankce proti dotčenému úředníkovi,
- zrušit zakázku/akt dotčenou/ý střetem zájmů a zopakovat část daného zadávacího řízení na veřejnou zakázku,
- porovnat svá zjištění s jinými údaji a použít je k provedení analýzy rizik,
- zveřejnit, co se stalo, aby se zaručilo, že jsou rozhodnutí transparentní, a zabránilo se potenciálním podobným jevům a zajistilo se, že úředníci budou od střetu zájmů odrazeni.

Je-li střet zájmů trestní povahy, měl by orgán kromě toho, že přijme výše uvedená opatření, v souladu s vnitrostátními právními předpisy:

- informovat prokurátora, aby dal podnět k zahájení trestního stíhání,
- sledovat správní stránky případu,
- porovnat svá zjištění s jinými údaji a použít je k provedení interní analýzy rizik.

4- Varovné signály

4.1. Co jsou varovné signály a jak se používají?

Varovný signál je ukazatelem možného podvodu či korupce. Jde o prvek či soubor prvků, které jsou neobvyklé povahy nebo se odlišují od běžné činnosti. Jde o signál, že věci vybočují z běžných mezí a že je třeba je důkladněji prozkoumat.

Při zadávání veřejných zakázek se může vyskytnout řada varovných signálů. Mohou to být odchylky v

- nabídkové dokumentaci, např. nabídky od údajně různých účastníků, které jsou odeslány faxem ze stejného telefonního čísla,
- finančních záznamech, např. faktury uhrazené na částky, které přesahují hodnotu zakázky,
- chování projektových pracovníků, např. vyvíjení nátlaku na hodnotící výbor s cílem přimět jej, aby vybral určitého dodavatele.

Varovné signály by měly zvýšit ostražitost zaměstnanců a vedoucích pracovníků: ti by měli přijmout nezbytná opatření, aby riziko střetu zájmů potvrdili či vyvrátili. Je mimořádně důležité na tyto signály reagovat. Je odpovědností především zadavatele a v druhé řadě řídicích orgánů rozptýlit veškeré pochybnosti, které na základě varovných signálů vznikly.

Varovné signály neznamenaají, že došlo nebo může dojít k podvodu, ale že je třeba situaci zkontrolovat a s náležitou péčí ji sledovat.

4.2. Varovné signály v zadávacím řízení na veřejnou zakázku

Tento oddíl pojednává o typických případech, kdy panuje podezření na podvod v souvislosti se střety zájmů v různých fázích řízení, a na příkladech popisuje, k čemu ve skutečnosti došlo.

Některé z těchto varovných signálů jsou běžné, mohou se týkat řady různých situací, nikoli pouze střetů zájmů. Je třeba mít na paměti, že varovné signály jsou ukazatele, které mají pomoci provést kontroly na první úrovni, aby se rozptýlily pochybnosti nebo potvrdila pravděpodobnost, že dojde k podvodu či nesrovnalosti. Na základě varovných signálů by měly být provedeny kontroly, které by měly vyloučit nebo potvrdit možnost vzniku střetu zájmů.

4.2.1. Příprava a zahájení řízení

Otázku střetu zájmů je třeba řešit již ve fázi přípravy řízení. Při přípravě dokumentace k nabídkovému řízení může být nutné, aby si zadavatel vyžádal určité vnější studie či stanoviska z vnějších zdrojů. Do určité míry mohou zadavatelé založit dokumentaci k nabídkovému řízení na zprávách vypracovaných externími odborníky. Zadavatel také musí rozhodnout o typu řízení a vypracovat oznámení o zakázce, dokumentaci k zakázce, specifikace a návrh smlouvy.

Zadavatel by měl přijímat nezbytná opatření, aby zabránil střetu zájmů, a to již od první fáze, tedy přípravy dokumentace.

Rizika spojená se střetem zájmů

Osoba, která se účastní přípravy dokumentace, se může pokusit přímo či nepřímo ovlivnit nabídkové řízení, aby se jej například mohl zúčastnit její příbuzný, přítel či obchodní nebo finanční partner.

Varovné signály

- Osoba pověřená přípravou dokumentace k nabídkovému řízení / vyšší úředník trvají na tom, že je třeba zaměstnat osobu z externí firmy, která bude pomáhat při přípravě dokumentace, třebaže to není nutné.
- Externím firmám je zadáno více studií na stejné téma a někdo vyvíjí na zaměstnance nátlak, aby jednu z těchto studií použili při přípravě dokumentace k nabídkovému řízení.
- Osoba pověřená přípravou dokumentace zorganizuje řízení tak, že před zahájením nabídkového řízení není čas dokumentaci pečlivě přezkoumat.
- Během krátké doby je bez zjevného důvodu vydáno více zakázek na totožné položky, což vede k tomu, že je použita metoda méně konkurenčního zadávacího řízení.
- Je zvoleno vyjednávací řízení, ačkoli je možné použít řízení otevřené.
- Jsou uplatněna neodůvodněná výběrová kritéria či kritéria pro udělení zakázky, která upřednostňují konkrétní firmu či nabídku.
- Pravidla pro poskytování zboží či služeb jsou příliš přísná, a proto může nabídku předložit pouze jediná firma.
- Zaměstnanec zadavatele má příbuzné, kteří pracují ve firmě, jež se může zúčastnit nabídkového řízení.
- Zaměstnanec zadavatele pracoval před nástupem k zadavateli ve firmě, jež se může zúčastnit nabídkového řízení.

Příklad: Jeden z účastníků nabídkového řízení se zúčastní přípravného řízení a před zahájením nabídkového řízení získá určité další informace. Tím jsou ostatní účastníci připraveni o spravedlivou možnost zvítězit v nabídkovém řízení a dochází ke střetu zájmů.

Rizika spojená se střetem zájmů

Může dojít k úniku informací o nabídkovém řízení.

Varovné signály

- Neobvyklé chování zaměstnance, který trvá na tom, že potřebuje získat informace o nabídkovém řízení, ačkoli není pořádáním tohoto řízení pověřen.
- Zaměstnanec zadavatele má příbuzné, kteří pracují ve firmě, jež se může zúčastnit nabídkového řízení.
- Zaměstnanec zadavatele pracoval před nástupem k zadavateli ve firmě, jež se může zúčastnit nabídkového řízení.

Příklad: Zaměstnanec se podílí na přípravě či opravě zadávací dokumentace, poté dá výpověď a nastoupí do společnosti, která krátce poté předloží nabídku.

NÁVRHY:

Provést přezkum, který má zjistit, zda nabídková dokumentace obsahuje varovné signály.

Zaručit, že dokumentace ve vhodných případech obsahuje práva provést audit a smluvní opravná opatření.

4.2.2. Výzva k předkládání nabídek, hodnocení nabídek a konečné rozhodnutí

Po uplynutí lhůty pro příjem nabídek zadavatel zkontroluje, zda předložené nabídky splňují požadavky, a vyhodnotí je. Je-li to vhodné, zadavatel požádá účastníky nabídkového řízení, aby odstranili nedostatky nebo poskytli specifické informace či další vysvětlení. Zadavatel na základě kritérií uvedených v oznámení rozhodne o tom, které konečné nabídky jsou platné. Hodnotící výbor vypracuje písemné posouzení a doporučení. Osoba odpovědná za rozhodnutí o zakázce, kterou jmenuje zadavatel z řad svých zaměstnanců, poté rozhodne o udělení zakázky.

Rizika spojená se střetem zájmů

Nabídky mohou být zmanipulovány, aby zakryly skutečnost, že účastník nedodržel danou lhůtu nebo neposkytl požadovanou dokumentaci.

Člen hodnotícího výboru se může pokusit uvést v omyl jiné členy nebo na ně vyvíjet tlak s cílem ovlivnit konečné rozhodnutí, např. tím, že provede špatný výklad pravidel.

Varovné signály

- Úřední doklady a/nebo osvědčení o přijetí dokladů byly zjevně pozměněny (např. proškrtány).
- Členové hodnotícího výboru nemají nezbytné technické odborné znalosti, aby dokázali vyhodnotit předložené nabídky, a celému výboru dominuje jediná osoba.
- V systému kritérií jsou nadměrně zastoupeny subjektivní prvky.
- Chybějí určité povinné informace od vítězného účastníka.

- Určité povinné informace poskytnuté vítězným účastníkem se týkají zaměstnanců zadavatele (např. uvádějí adresu zaměstnance).
- Adresa vítězného účastníka je neúplná, např. je uvedena pouze adresa poštovní schránky, chybí telefonní číslo a název ulice (mohlo by se jednat o fiktivní společnosti).
- Specifikace jsou velmi podobné specifikacím výrobků či služeb vítězného účastníka, zejména pokud zahrnují soubor velmi konkrétních požadavků, které může splnit jen velmi nízký počet účastníků.
- Jen málo společností z těch, které si zakoupily nabídkovou dokumentaci, předloží nabídku, a to zejména pokud vypadne více než polovina z nich.
- Zakázku získají neznámé společnosti bez historie.

NÁVRHY:

Zaručit, že jsou členové výboru voleni v souladu se zavedenou příručkou pro provádění projektů.

Zaručit, aby úředník odpovědný za zadání projektu byl k dispozici hodnotícímu výboru a mohl zodpovědět všechny procesní dotazy.

Ujistit se, že hodnotící výbor disponuje nezbytnými technickými odbornými znalostmi, aby mohl vyhodnotit nabídky.

Zkontrolovat, že členové výboru podepsali prohlášení, v němž uvedou, že se při výkonu svých funkcí nedostávají do střetu zájmů, např. že v současnosti nejsou ani v minulosti nebyli spřízněni s žádným z účastníků.

4.2.3. Výsledky, změny a úpravy veřejných zakázek

Každá zakázka udělená v rámci zadávacího řízení na veřejnou zakázku musí být prováděna zcela v souladu s požadavky, které jsou stanoveny ve výzvě k předkládání nabídek, a s technickými specifikacemi a ve lhůtách vymezených ve výzvě. Stranám může být povoleno, aby část zakázky mírně pozměnily, pokud mohou prokázat, že změnu nebylo původně možno předpokládat, a zaručí rozumnou udržitelnost a hospodářskou rovnováhu.

Rizika spojená se střetem zájmů

Zakázka není navržena podle pravidel a/nebo technických specifikací a dokumentace k nabídkovému řízení.

Zakázka je špatně provedena.

Zakázka je nedostatečně sledována.

Jsou přijata nepravdivá osvědčení.

Varovné signály

Jsou změněny standardní smluvní doložky (audit, nápravná opatření, újma atd.).

K zakázce není přiložena metodika ani pracovní plán.

Změní se název a právní status firmy a odpovědný úředník tuto skutečnost nezpochybní.

Určitému dodavateli jsou nařízeny četné či pochybné změny a tyto změny jsou schváleny stejným projektovým úředníkem.

U mezinárodních projektů dojde k dlouhému a nevysvětlenému prodlení mezi ohlášením vítězného účastníka a podpisem smlouvy (to může naznačovat, že dodavatel odmítá zaplatit úplatek nebo vyjednává o požadavku o úplatek).

Jsou provedeny výrazné změny v technických specifikacích nebo v podmínkách.

Sníží se množství položek, které mají být dodány, aniž by se úměrně snížila platba.

Zvýší se počet odpracovaných hodin bez odpovídajícího nárůstu množství použitých materiálů.

Neexistuje smlouva nebo není k dispozici dostatečná dokumentace pro platbu.

Chování zaměstnance zadavatele při vyřizování spisu je neobvyklé: zdráhá se odpovídat na otázky vedoucích pracovníků k nevysvětleným prodlením a chybějícím dokumentům.

Dojde k řadě správních přezkumů a ke zrušení zadávacích řízení.

Dojde ke změnám v kvalitě, množství či specifikaci zboží a služeb v rámci zakázky, které se odchyľují od nabídkové dokumentace (podmínky, technické specifikace atd.).

NÁVRHY:

- Vyhodnotit všechny žádosti o příkaz ke změně, zkontrolovat jejich legitimitu a ve vhodných případech si vyžádat podklady, než je příkaz ke změně odsouhlasen.
- Při monitorovacích misích u vysoce rizikových projektů požádat klienty, aby informovali banku o všech příkazech ke změně vydaných ke kterékoli podepsané zakázce a na jakoukoli částku.
- Při dozorčích misích prováděných pracovním týmem zkontrolovat, zda skutečně existují hlavní výstupy, pokud jde o zboží, práce a služby. Přezkumy mohou potvrdit, že pokrok prací se shoduje s vydanými osvědčeními o dokončení, že je k dispozici odpovídající podpůrná dokumentace, že úředníci správně osvědčují, že zboží a služby byly obdrženy včas.
- U vysoce rizikových projektů vyžadovat roční technické a finanční audity a audity zadávacího řízení.
- Do dozorčích misí začlenit návštěvy na místě prováděné technickými odborníky.
- Poskytnout projektovým úředníkům školení zaměřené na řízení zakázek.

- V rámci přezkumu zadávacího řízení a finančního řízení zejména zkontrolovat dozor nad řízením zakázky – seznamy plateb rozčleněné podle zakázek nebo dodavatelů, provést kontroly zdvojených plateb a osvědčení o přijatém zboží a službách.
- Zavést striktní postupy pro vyřizování stížností a tyto postupy zveřejnit.

Příloha 1: Vzor prohlášení o neexistenci střetu zájmů

Název smlouvy:

Údaje: (Výzva k předložení nabídek č.):

Já, podepsaný, jmenovaný do komise pro otevírání obálek / do hodnotícího výboru / odpovědný za posouzení kritérií pro (vyloučení) a (výběr) / určený ke sledování operací / oprávněný měnit část smlouvy na výše uvedenou veřejnou zakázku, prohlašuji, že si jsem vědom článku 57 finančního nařízení, který stanoví:

„1. Účastníci finančních operací a jiné osoby podílející se na plnění rozpočtu a na jeho správě, včetně přípravy na tuto činnost, na auditu nebo na kontrole se zdrží jakéhokoli jednání, jež by mohlo uvést jejich zájmy do střetu se zájmy Unie.

Pokud toto riziko existuje, upustí dotčená osoba od takového jednání a předloží věc pověřené schvalující osobě, která vydá písemné potvrzení o tom, zda střet zájmů existuje. Dotčená osoba informuje rovněž svého přímého nadřízeného. Pokud se zjistí střet zájmů, ukončí dotčená osoba veškerou svou činnost ve věci. Pověřená schvalující osoba učiní sama veškeré další vhodné kroky.

2. Pro účely odstavce 1 ke střetu zájmů dochází, je-li z rodinných důvodů⁵, z důvodů citových vazeb, z důvodů politické nebo národní spřízněnosti, z důvodů hospodářského zájmu⁶ nebo z důvodů jiného společného zájmu s příjemcem⁷ finančních prostředků ohrožen nestranný a objektivní výkon funkcí účastníka finančních operací nebo jiné osoby podle odstavce 1.“

[Vložte vnitrostátní předpisy, které uvádějí, že: (pokud/je-li to vhodné)]

Prohlašuji, že si nejsem vědom žádného střetu zájmů, v němž bych se mohl nacházet ve vztahu k hospodářským subjektům, které [podaly žádost o účast v tomto zadávacím řízení] [předložily nabídku v rámci tohoto zadávacího řízení], ať jde o jednotlivce, členy konsorcia nebo navržené subdodavatele.

Podle svého nejlepšího vědomí a svědomí prohlašuji, že neexistují žádné skutečnosti či okolnosti minulé, současné ani takové, které by mohly nastat v dohledné budoucnosti, jež by mohly u kterékoli ze stran zpochybnit moji nezávislost.

⁵ XX. stupeň rodinných vztahů, manželství či registrované občanské partnerství.

⁶ Smluvní vztahy či placené nebo bezplatné poradenství, které jsou v současnosti použitelné.

⁷ Včetně dobrovolné práce, práce člena správní rady nebo rady připravující směrnice.

Potvrzuji, že pokud v průběhu výběru / vymezení kritérií / hodnocení [otevírání obálek] / plnění či změny zakázky zjistím nebo vyjde najevo, že existuje či nastal střet zájmů, neprodleně tuto skutečnost nahlásím radě / výboru, a pokud se zjistí, že střet zájmů skutečně existuje, upustím od další účasti v procesu hodnocení a od všech souvisejících činností.

Rovněž potvrzuji, že všechny záležitosti, které mi budou svěřeny, uchovám v důvěrnosti. Nezveřejním žádné důvěrné informace, které mi budou sděleny nebo které zjistím. Informace, které mi budou sděleny, nezneužiji. Zejména souhlasím s tím, že budu uchovávat v důvěrnosti veškeré informace či dokumenty, které mi budou poskytnuty nebo které odhalím či připravím v průběhu hodnocení nebo na základě hodnocení, a souhlasím s tím, že tyto informace a dokumenty budou použity výhradně pro účely tohoto hodnocení a nebudou poskytnuty žádné třetí straně. Rovněž souhlasím, že si neoponechám kopie žádných písemných informací, které mi budou poskytnuty.

Podpis (datum a místo):

Jméno:

Funkce

Příloha 2: Příklady

Případ č. 1

Rumunské oddělení pro boj proti podvodům (DLAF) bylo ministerstvem pro regionální rozvoj a cestovní ruch upozorněno na potenciální střet zájmů u projektu financovaného z Evropského fondu pro regionální rozvoj.

Příjemcem projektu byla krajská rada a smlouva o financování uzavřená v roce 2009 se týkala opravy a modernizace 50 km krajských silnic.

Po celostátním zadávacím řízení na veřejnou zakázku, které se uskutečnilo podle zákona o udělování veřejných zakázek, koncesních smluv na veřejné práce a koncesních smluv na služby, udělil příjemce zakázku na práce v hodnotě 10 milionů EUR dodavateli S.

Jakmile práce začaly, dodavatel S požádal příjemce o souhlas s tím, že nahradí původně určeného dodavatele štěrku jinou společností, konkrétně společností F, a to z hospodářských důvodů, a kontrolor projektu změnu schválil.

Krátce poté požádal dodavatel S příjemce také o to, aby mu povolil změnit použitý stavební materiál z původního lomového kamene na kamenný štěrk, a předložil zprávy o zkouškách tohoto stavebního materiálu, jenž měl být dodáván také dodavatelem F. Změna byla předem schválena projektantem a kontrolorem projektu.

Krajská rada vypracovala k těmto dvěma změnám následující dokumenty:

- zprávy podepsané koordinátorem projektu, schválené a podepsané předsedou krajské rady,
- dodatek k zakázce na stavební práce podepsaný předsedou krajské rady, který určuje nového dodavatele stavebních materiálů.
-

Z šetření oddělení DLAF vyšlo najevo, že dodavatel F byl vlastněn dvěma osobami, každá z nich vlastnila 50 % akcií a jednou z nich byl zeť předsedy krajské rady, tedy příjemce projektu.

Oddělení DLAF dospělo k závěru, že **došlo ke střetu zájmů, jelikož dokumenty, jimiž se F přijímá jako dodavatel stavebních materiálů, byly podepsány předsedou krajské rady, který měl s jedním ze spoluvlastníků firmy F příbuzenský vztah prvního stupně.**

Případ č. 2

Rumunské oddělení DLAF bylo ministerstvem pro regionální rozvoj a cestovní ruch informováno o některých nelegálních záležitostech v projektu financovaném z programu v oblasti hospodářské a sociální soudržnosti (PHARE 2000).

Příjemcem projektu byl hospodářský subjekt Z a smlouva o financování byla uzavřena na podporu osvědčování systémů řízení jakosti ve 12 malých a středních stavebních společnostech.

Za účelem udělení zakázky na certifikační služby podle vnitrostátních předpisů v oblasti zadávání veřejných zakázek příjemce jmenoval hodnotící výbor, který tvořilo pět členů, tito členové podepsali prohlášení o důvěrnosti a nestrannosti.

Oddělení DLAF zjistilo, že jeden z členů hodnotícího výboru byl zároveň auditorem, který uzavřel dohody o spolupráci s vítězným účastníkem.

Tím došlo k porušení několika ustanovení platného praktického průvodce, průvodce žadatele a přílohy k dohodě o grantu, jelikož **jeden z členů hodnotícího výboru, který udělil zakázku, byl ve střetu zájmu, neboť byl zároveň ve smluvním vztahu s jedním z účastníků nabídkového řízení.**

Případ č. 3

Rumunské oddělení DLAF bylo ministerstvem pro regionální rozvoj a cestovní ruch informováno o určitých ukazatelích, které naznačovaly, že došlo k podvodu v projektu financovaném v rámci prioritní osy 2 regionálního operačního programu, v jehož rámci měla být modernizována část krajské silnice, a příjemcem byla krajská rada.

Zakázka na služby týkající se projektu byla udělena prostřednictvím zadávacího řízení na veřejnou zakázku, které se uskutečnilo na základě *zákona o udělování veřejných zakázek, koncesních smluv na veřejné práce a koncesních smluv na služby*. Kritériem pro kvalifikaci byla „ekonomicky nejvýhodnější nabídka“.

Vítězný účastník, firma P, se zavázal, že žádnou část zakázky nezádá subdodavatelům, ale krátce po uzavření smlouvy zadal části zakázky subdodavateli A.

Dva úředníci veřejné správy, kteří byli v daném zadávacím řízení členy hodnotícího výboru, byli zaměstnáni ve firmě A, tedy u subdodavatele vítězného účastníka nabídkového řízení.

Řídící orgán odmítl provést platbu za služby poskytnuté dodavatelem A, jelikož došlo ke střetu zájmů mezi členy hodnotícího výboru a subdodavatelem.

Oddělení DLAF mělo za to, že v tomto případě došlo podle vnitrostátních právních předpisů ke **střetu zájmů. Skutečnost, že se dva státní zaměstnanci v krajské radě podíleli na rozhodnutí o udělení zakázky na služby firmě P, zajistila společnosti A, která je zaměstnávala, nepřímý hmotný prospěch.**

Případ č. 4

Rumunské oddělení DLAF bylo zprostředkujícím subjektem odvětvového operačního programu „Rozvoj lidských zdrojů“ informováno o potenciálním střetu zájmů v projektu financovaném v rámci prioritní osy 3. Cílem projektu bylo zavést řadu inovačních postupů a metod, které měly zvýšit podnikavost podnikatelů a poskytnout podporu malým a středním podnikům ze dvou regionů.

Příjemcem byla vysoká škola, jejímž právním zástupcem byl rektor C.

Tato vysoká škola jakožto zaměstnavatel uzavřela s panem C, tedy zaměstnancem, individuální pracovní smlouvu, která se týkala informačních činností v souvislosti s projektem.

Jako rektor vysoké školy poté pan C jmenoval tým pro provádění projektu, jehož byl také členem.

Tím, že podepsal individuální pracovní smlouvu na jedné straně jako rektor a právní zástupce zaměstnavatele a na druhé straně jako zaměstnanec a člen týmu pro provádění projektu, pan C v podstatě podepsal smlouvu sám se sebou, a tím pro sebe získal přímou hmotnou výhodu, tedy příslib vyššího platu.

Podle vysokoškolské listiny (kterou se provádí rumunský zákon o vzdělání), je vysoká škola institucí veřejného zájmu a rektor je její výkonný manažer. Oddělení DLAF proto zastávalo názor, že podle vnitrostátních právních předpisů existují důvody k zahájení stíhání za trestný čin.